

Notat 3/2011

Behovet for å styrke den digitale kompetansen i den norske befolkningen

---

**Behovet for å styrke den digitale kompetansen
i den norske befolkningen**

Karl Bekkevold

ISBN 978-82-7724-163-0

© Vox 2011

Design: Tove Nilsen Designstudio

Grafisk produksjon/trykk: 07 Gruppen AS

Forord

Dette notatet er en analyse av befolkningens opplevde behov for kompetanseheving i bruk av data og Internett. Resultatene i notatet baserer seg på en spørreundersøkelse gjennomført i 2010, og er en oppfølging av Vox-rapporten *Borger og bruker* fra 2008. I denne rapporten drøftes de voksnes opplevde behov for å styrke sin digitale kompetanse, og hvordan de ønsker å utvikle denne kompetansen. Det er tidligere blitt publisert en rapport fra undersøkelsen gjennomført i 2010. *Fremdeles mange som står igjen*, som er en analyse av den digitale kompetanse i den norske befolkning (Guthu & Lønvik 2011). Dette vil være den andre publiseringen basert på undersøkelsen fra 2010.

Sammendrag

Dette notatet baserer seg på Vox' undersøkelse om digital kompetanse. Datainnsamlingen ble gjennomført av Norfakta høsten 2010. Undersøkelsen ble rettet mot et representativt utvalg av den norske befolkningen i alderen 18–67 år, og var en oppfølging av en tilsvarende undersøkelse fra 2007, *Borger og bruker* (Guthu & Gravdal, 2008).

Tidligere er det publisert en rapport om resultatene fra undersøkelsen i 2010, med analyse av den digitale kompetanse i den voksne befolkningen. I dette notatet drøftes befolkningens opplevde behov for å utvikle sine digitale ferdigheter, og hvordan ulike grupper ønsker å utvikle sine digitale ferdigheter.

Hovedfunn om behov for styrking av digital kompetanse og læringsstrategier:

- Et stort flertall (62 prosent) av befolkningen mellom 18 og 67 år sier at de har behov for å lære mer ikt. Av personer som i dag har liten eller ingen ikt-kompetanse («ikke-brukere» og «svake brukere»), er det 44 prosent som mener at de har et slikt behov. Av de som bruker pc på jobb, oppleves behovet for å bli bedre ikt-brukere i vel så stor grad av svake brukere (73 prosent) som av sterke brukere (70 prosent)
- Svært mange eldre arbeidstakere som bruker ikt i jobben, ønsker å styrke sin digitale kompetanse. Blant personer i aldersgruppen 50–59 år gjelder dette hele 79 prosent.
- 60 prosent av de arbeidsledige ønsker å forbedre sin ikt-kompetanse, særlig de yngre, som allerede har gode dataferdigheter. Fire av ti trygdemottakere og pensjonister har behov for å utvikle sine digitale ferdigheter.
- Sju av ti ønsker å utvikle sin digitale kompetanse på egen hånd. Det er først og fremst de sterke brukerne som foretrekker dette. De som har manglende digitale ferdigheter, foretrekker i større grad veiledning fra venner eller familie.
- Offentlige kurstilbud ønskes i størst grad av dem som i liten grad mestrer bruk av ikt i dag.

1. Befolkningens opplevde kompetansebehov

I *Eit informasjonssamfunn for alle* (St.meld. nr. 17 (2006–2007)) påpekes behovet for å sette i gang tiltak for å vedlikeholde og utvikle digital kompetanse i befolkningen. Begrunnelsen er at man vil hindre at yrkesaktive med svake dataferdigheter skal falle utenfor arbeidslivet, og å unngå at det utvikler seg for store digitale skiller. Som utgangspunkt for gjennomføring av tiltak er det nyttig å styrke kunnskapsgrunnet om befolkningens opplevde behov for kompetanseutvikling, og om hvordan de selv ønsker å utvikle sine ferdigheter. I rapporten *Fremdeles mange som står igjen* (Guthu & Lønvik 2011) framgår det at det er store forskjeller mellom aldersgrupper, utdanningsgrupper og sysselsatte når det gjelder digital kompetanse. For å iverksette tiltak for å utjevne forskjellene vil det da være viktig å kartlegge nærmere hvem som opplever behov for å styrke sine digitale ferdigheter, og hvordan de ønsker å lære mer ikt.

Denne rapporten er en oppfølging av rapporten *Borger og bruker* (Guthu & Gravdal 2008). For mer informasjon om undersøkelsen, utvalg og måling av digital kompetanse, se vox.no/analysemetoder/digitalkompetanse.

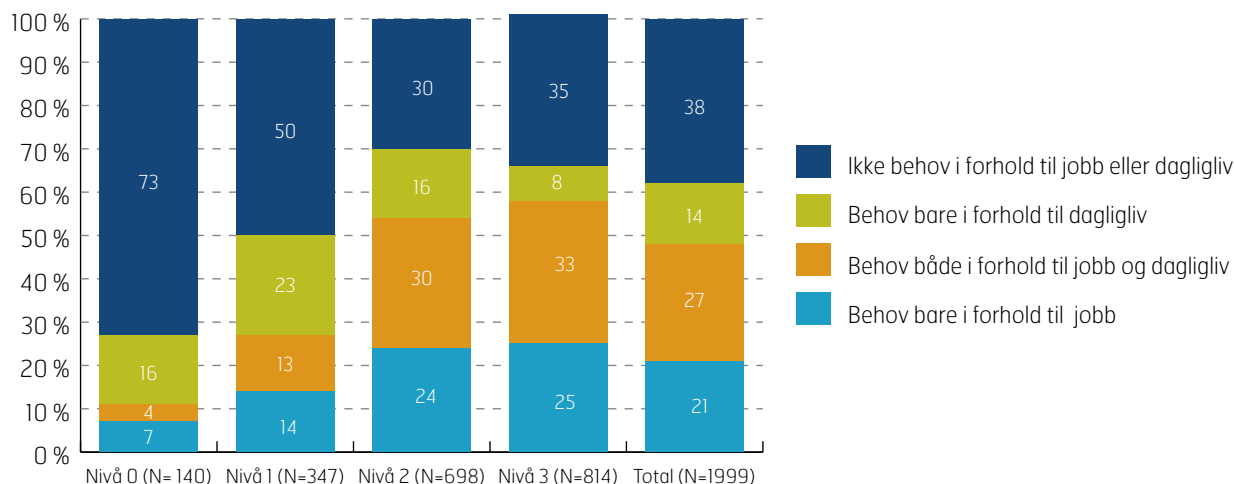
1.1 Behov for styrking av digital kompetanse fordelt på nivå

Figur 1 viser hvor stor andel av befolkningen som uttrykker et behov for å styrke sine digitale ferdigheter i forhold til dagligliv og i jobbsammenheng, og hvordan dette fordeler seg på kompetansenivåene.¹

Et flertall av befolkningen (62 prosent) uttrykker behov for å styrke sin digitale kompetanse. De fleste av disse (48 prosent) nevner at de trenger det i jobbsammenheng: 27 prosent både i arbeidslivet og privat, og 21 prosent knytter det utelukkende til jobb. 14 prosent ser behovet kun i forhold til dagliglivet. Samlet sett er det opplevde behovet størst blant de flinkeste (nivå 2 og 3).

44 prosent av de med mangelfulle ikt-ferdigheter ønsker å bli bedre til å bruke data og Internett, først og fremst i privat sammenheng. 60 prosent i denne gruppen er yrkesaktive, og 85 prosent har videregående skole eller grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Snittalderen er 49 år. De som allerede har noe dataerfaring (nivå 1), opplever

Figur 1 Behovet for å styrke digital kompetanse fordelt på nivå. Prosent

¹ Spørsmålene om behovet for å styrke befolkningens digitale kompetanse i denne undersøkelsen avviker fra spørsmålene om samme tema i undersøkelsen fra 2008. Resultatene fra de to undersøkelsene om befolkningens behov kan derfor ikke sammenliknes.

behovet for kompetanseheving i vesentlig større grad enn ikke-brukerne.

38 prosent av voksenbefolkningen gir uttrykk for at de ikke har behov for å øke sin digitale kompetanse, og blant disse er det de svakeste som dominerer. Av de som i dag ikke anvender ikt, er det 73 prosent som heller ikke ser behovet for å ta det i bruk.

Blant de som befinner seg på nivå 0 og 1, er det demografiske forskjeller mellom de som opplever et opplæringsbehov og de som ikke gjør det. Sistnevnte gruppe er eldre (gjennomsnittsalder 53 år), og er i noe mindre grad yrkesaktive. En relativt høy andel (37 prosent) er pensjonister eller trygdemottakere. Utdanningsmessig er det små forskjeller: Et flertall har grunnskole eller videregående skole som høyeste utdanning i begge grupper.

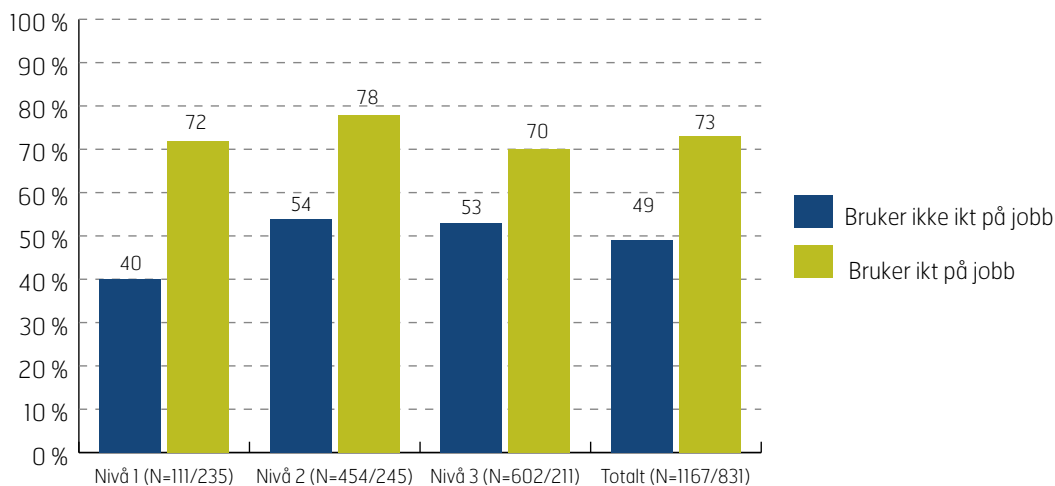
I alt er 24 prosent av befolkningen svake brukere (nivå 1) eller ikke-brukere (nivå 0). Av dem

som befinner seg på nivå 0 og 1, er de fleste yrkesaktive (57 prosent). Sammenlignet med hele den norske befolkningen er utdanningsnivået noe lavere, og 89 prosent har videregående skole eller grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Gjennomsnittsalderen er relativt høy (51 år).

1.2 Kompetansebehov og bruk av ikt på jobben

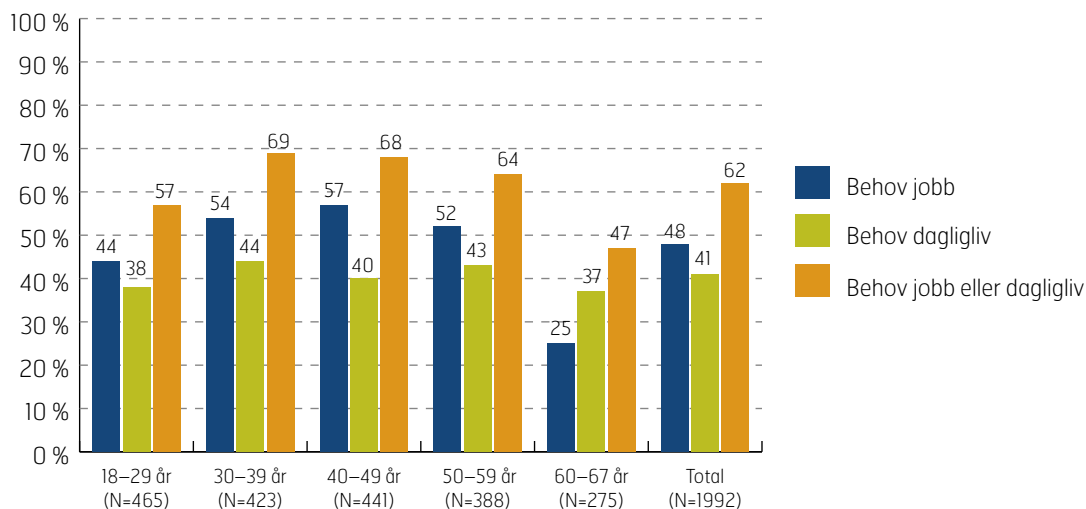
63 prosent av de spurte bruker dataverktøy på jobb. Som det framgikk av rapportene *Borger og bruker* og *Fremdeles mange som står igjen*, er det en klar sammenheng mellom kompetansenivå og bruk av ikt på jobb. Undersøkelsen viser at mens kun 32 prosent av brukerne på nivå 1 bruker pc på jobb, anvender 74 prosent av de sterke brukerne pc i arbeidslivet. Figur 2 viser at det også er en sterk sammenheng mellom bruk av pc i arbeidslivet og uttrykt behov for styrking av dataferdighetene i forhold til jobb eller dagligliv.

Figur 2 Andelen som oppgir behov for å styrke egne digitale ferdigheter i forhold til jobb og/eller dagligliv fordelt på nivå og bruk av ikt på jobb. Prosent

I motsetning til resultatene vi har sett innledningsvis, hvor det er de sterkeste brukerne som opplever størst behov for kompetanseheving, er tendensen motsatt hvis man ser på de som bruker ikt i jobb. Figur 1 viser at bare halvparten av de svake brukerne uttrykker behov for å øke sin digitale kompetanse. Dersom vi utelukkende ser på de som

benytter dataverktøy på arbeidsplassen, er andelen 72 prosent. Også de middels gode og sterke brukerne som benytter dataverktøy på jobb, opplever et større behov for økt ikt-kompetanse enn de som ikke bruker ikt i sitt arbeid. Bruk av ikt på jobb ser derfor ut til å bevisstgjøre brukerne til å se behovet for å bedre sine egne ikt-ferdigheter.

Figur 3 Andelen som oppgir behov for å styrke egne digitale ferdigheter i forhold til jobb og/eller dagligliv fordelt på alder. Prosent

1.3 Kompetansebehov fordelt på alder

Det er en klar sammenheng mellom befolkningens alder og behovet for å bedre den digitale kompetansen. Behovet for å forbedre dataferdighetene er størst for dem i alderen fra 30 til 49 år. I underkant av 70 prosent i disse aldersgruppene oppgir at de har et slikt behov. I alle aldersgrupper unntatt den eldste (60–67 år), er det flest som knytter behovet til jobb.

Tabell 1 viser også at det i aldersgruppen 50–59 år er en stor andel som ønsker å forbedre sine dataferdigheter (64 prosent). De yngste og de eldste uttrykker i mindre grad et ønske om å styrke

kompetansen sin. Dette gjelder både i forhold til jobb og dagligliv. Dette kan trolig forklares med at de yngste i stor grad behersker ikt, mens de eldste i mindre grad ønsker eller ser behov for å beherske bruk av digitale verktøy.

Et felles trekk ved de yngste og de eldste er at de i mindre grad enn andre bruker ikt på jobben.

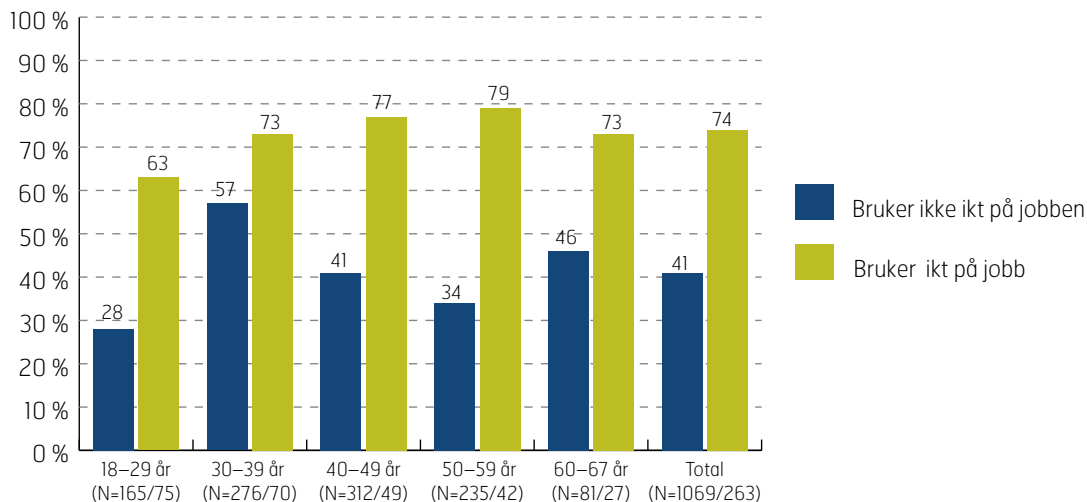
I aldersgruppen 18–29 år er det en langt mindre andel som bruker ikt på jobb enn av de mellom 50 og 59 år. Samtidig anser et flertall av de yngste yrkesaktive brukerne seg som sterke brukere (81 prosent), mens bare 32 prosent i aldersgruppen 50–59 år gjør dette.

Tabell 1 Yrkesaktive: Bruk av datamaskin på jobb fordelt på alder. Prosent

	18-29 år (N= 240)	30-39 år (N= 346)	40-49 år (N= 361)	50-59 år (N= 277)	60-67 år (N= 108)
Bruker ikt på jobben	69	80	86	85	75
Bruker ikke ikt på jobben	31	20	14	15	25
Totalt	100	100	100	100	100

Av de yrkesaktive som bruker ikt på jobb, er behovet for å forbedre egne ferdigheter størst for personer i aldersgruppen 50–59 år. For yrkesaktive som ikke bruker pc i arbeidslivet, oppleves behovet størst for de i aldersgruppen 30–39 år. For yrkesaktive i alderen 50–59 år er det en stor forskjell i behovet for å oppdatere

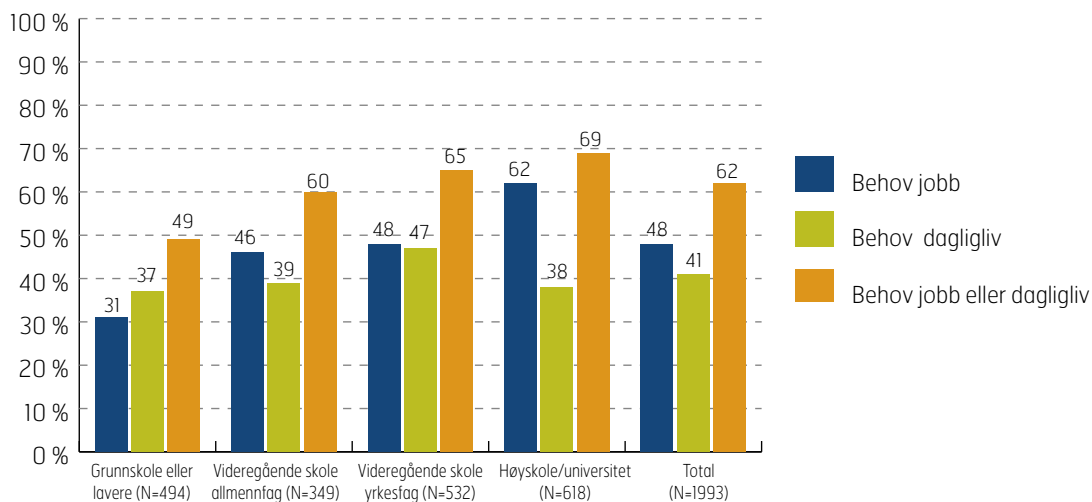
ikt-ferdighetene mellom de som bruker pc på jobb (79 prosent) og de som ikke gjør det (34 prosent). Denne aldersgruppen motiveres i stor grad av arbeidslivets krav til datakompetanse: Hele 88 prosent av disse påpeker at det er nødvendig å bruke datamaskin for å kunne følge med i jobben.

Figur 4 Yrkesaktive: Behovet for å styrke digitale ferdigheter i forhold til jobb og/eller dagligliv fordelt på alder og bruk av ikt på jobb. Prosent

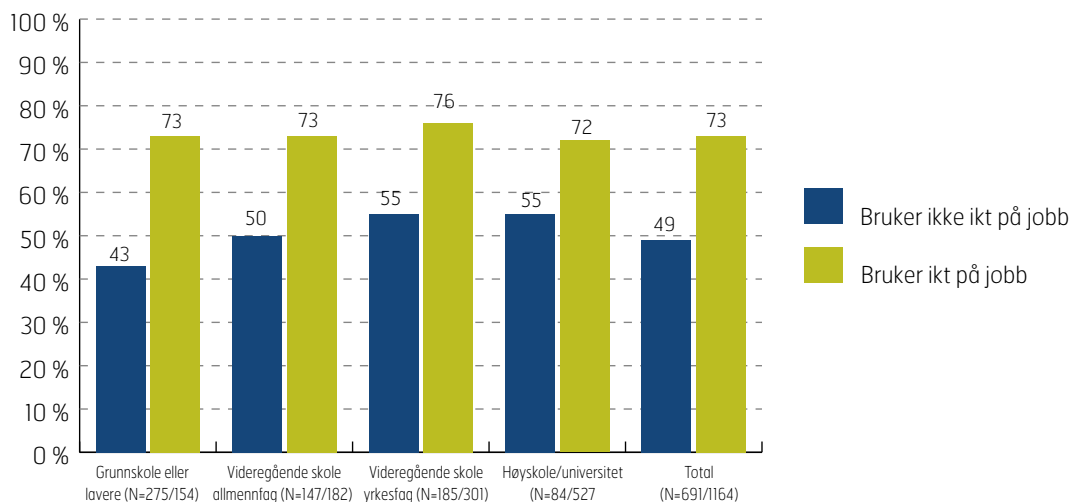
1.4 Kompetansebehov fordelt på utdanningsnivå

Det opplevde behovet for å styrke egne digitale ferdigheter i forhold til jobb stiger med utdanningsnivået. Det er personer med høyere utdanning som opplever det største behovet for kompetanseheving (69 prosent). For de med grunnskole eller ingen fullført utdanning er det i underkant av halvparten som opplever et slikt behov. Dette skyldes blant annet at langt færre lavt utdannede bruker ikt i jobbsammenheng. Av de med grunnskole som høyeste fullførte utdanning er det kun 36 prosent som sier de bruker ikt på jobben, mens 86 prosent av de med høyskole- eller universitetsbakgrunn anvender pc i arbeidet.

Også fordelt på utdanning bidrar bruk av data-maskin på jobben til å utjevne befolkningens opplæringsbehov. Blant de som bruker pc på jobb, er behovet for å styrke ferdighetene størst hos de med yrkesfaglig bakgrunn på videregående skoles nivå (76 prosent). Bruk av ikt i jobbsammenheng ser ut til å ha stor betydning for om man opplever et behov for å bedre ikt-kompetansen, særlig blant de med lavest utdanning. Mens 43 prosent av de som ikke er pc-brukere på jobb, oppgir at de har behov, øker andelen til 73 prosent for de som bruker dataverktøy i arbeidet sitt. Det ser derfor ut til at bruk av pc på jobb bidrar til å redusere forskjellene mellom utdanningsgruppene i opplevelsen av et behov for å bedre egen ikt-kompetanse.

Figur 5 Andelen som oppgir behov for å styrke egne digitale ferdigheter i forhold til jobb og/eller dagligliv fordelt på utdanningsnivå. Prosent

Figur 6 Andelen som oppgir behov for å styrke egne digitale ferdigheter i jobb og/eller dagligliv fordelt på utdanningsnivå og bruk av ikt på jobb. Prosent

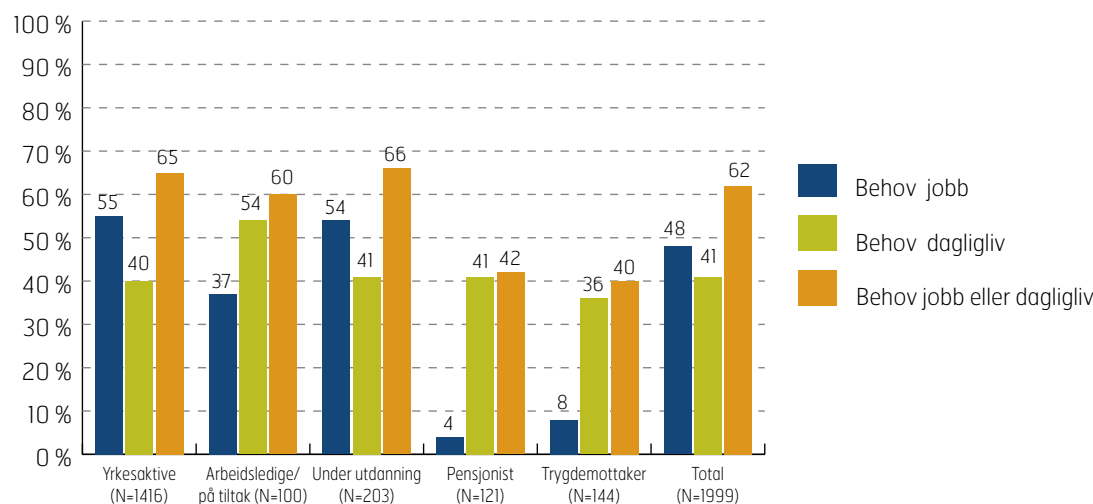

1.5 Kompetansebehov fordelt på hovedbeskjeftigelse

Det er de yrkesaktive og studenter/skoleelever som i størst grad uttrykker behov for å lære mer om bruk av ikt. Disse knytter også behovet mest til bruk av ikt på jobb. De som er midlertidig ute av arbeidslivet, de arbeidsledige og de på tiltak, har hovedsakelig behov for økt datakompetanse av hensyn til dagliglivet. Både blant trygdemottakerne og pensjonistene er det fire av ti som gir uttrykk for at de ønsker å lære mer om data. Det er viktig å være klar over at den øvre aldersgrensen i utvalget er satt til 67 år, slik at pensjonistene er relativt unge.

Blant de yrkesaktive er det 80 prosent som bruker ikt i jobben, og de fleste av disse opplever at de trenger å lære mer ikt (74 prosent). Av dem som ikke opplever et slikt behov, er de fleste sterke brukere med mye erfaring i bruk av digitale verktøy. Dette er derfor trolig en gruppe yrkesaktive som i stor grad opplever at ikt-kompetansen er i samsvar med de kravene jobben stiller. Resultater fra Vox-barometeret bekrefter denne antakelsen. Av bakgrunns materialet til Vox-barometeret 2010 framgår det at nesten alle yrkesaktive yngre enn 50 år med høyere utdanning ga uttrykk for at deres ikt-kompetanse enten tilfredsstilte eller lå over virksomhetens krav til datakompetanse (Vox udatert, *Statistikbanken*).

Figur 7 Andelen som oppgir behov for å styrke egne digitale ferdigheter i forhold til jobb og/eller dagligliv fordelt på hovedbeskjeftigelse. Prosent

En interessant gruppe med sikte på det framtidige arbeidsliv er de som er arbeidsledige og på arbeidsmarkedstiltak. 60 prosent av disse ønsker å forbedre sine ferdigheter i bruk av data og Internett. Denne gruppen har et relativt høyt kompetansenivå. 74 prosent er på nivå 2 eller 3, hvilket betyr at deres digitale kompetanse er på nivå

med gjennomsnittet i den norske befolkningen. De består hovedsakelig av yngre personer, med en gjennomsnittsalder på 36 år. 40 prosent av de arbeidsledige uttrykker ikke behov for å bedre dataferdighetene sine. Gruppen har en snittalder på 40 år, og kompetansemessig befinner 54 prosent seg på nivå 2 eller 3.

2. Hvordan ønsker befolkningen å utvikle ikt-ferdighetene sine?

For å vurdere ulike tiltak som tar sikte på å utvikle befolkningens digitale ferdigheter, er det nyttig å vite hvordan befolkningen selv ønsker å lære seg mer ikt.

De fleste ønsker å lære seg ikt på egen hånd (70 prosent). Her er det imidlertid et klart skille mellom sterke og svake brukere. De svakere brukerne ønsker i større grad hjelp og veiledning fra andre heller enn å tilegne seg det selv.

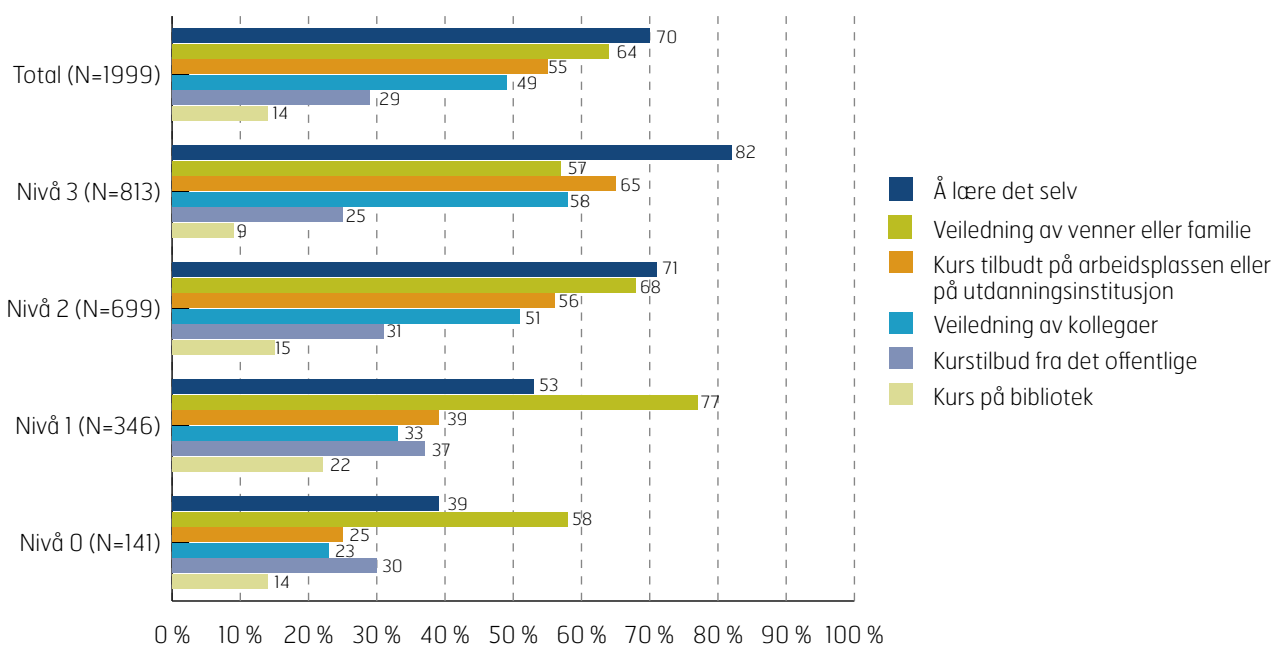
De som mestrer bruk av digitale verktøy (nivå 2 og 3), ønsker i klart større grad enn de som har manglende digitale ferdigheter (nivå 0 og 1), å delta på kurs tilbudt av arbeidsgiver og veiledning fra kollegaer. Dette kan delvis skyldes at de erfarne brukerne i større grad bruker pc på jobb. Av personer som er svake ikt-brukere, men som bruker pc i jobb, ønsker 59 prosent å få kurs og opplæring på arbeidsplassen.

Offentlige kurstilbud ønskes hovedsakelig av personer som i liten grad mestrer bruk av digitale verktøy. 30 prosent av «ikke-brukerne» og 37 prosent de «svake brukerne» ønsker kurstilbud fra det offentlige.

Med unntak av de eldste over 60 år, foretrekker flest å lære ikt på egen hånd. I aldersgruppen 60–67 år er det imidlertid flere som ønsker veiledning fra venner og familie.

Både folk med høyere utdanning og kortutdannede ønsker i størst grad å utvikle sin datakompetanse på egen hånd, mens de med grunnskole og med yrkesfaglig bakgrunn fra videregående skole i stor grad også ønsker veiledning fra venner eller familie. Kurs tilbudt av det offentlige er mer aktuelt for de med grunnskole enn for voksne med annen utdanningsbakgrunn, mens det i første rekke er de arbeidsledige som ønsker kurs fra det offentlige (57 prosent). Personer med høyere utdanning ønsker også i større grad enn lavt utdannende å lære gjennom kollegaveiledning og kurs på arbeidsplassen. For alle utdanningsnivåer er det bruk av ikt på jobb som gir størst utslag: Både kollegaveiledning og kurs på arbeidsplassen ønskes i større grad av de som bruker ikt på jobb, enn av de som ikke gjør det. Bruk av pc på jobb bidrar imidlertid i liten grad til å redusere forskjellene i ønske om læringsstrategier mellom de ulike gruppene.

Figur 8 Strategier for å utvikle digitale ferdigheter fordelt på nivå. Prosent

Figurliste

Figur 1 Behovet for å styrke digital kompetanse fordelt på nivå. Prosent	3
Figur 2 Andelen som oppgir behov for å styrke egne digitale ferdigheter i forhold til jobb og/eller dagligliv fordelt på nivå og bruk av ikt på jobb. Prosent	4
Figur 3 Andelen som oppgir behov for å styrke egne digitale ferdigheter i forhold til jobb og/eller dagligliv fordelt på alder. Prosent	5
Figur 4 Yrkesaktive: Behovet for å styrke digitale ferdigheter i forhold til jobb og/eller dagligliv fordelt på alder og bruk av ikt på jobb. Prosent	6
Figur 5 Andelen som oppgir behov for å styrke egne digitale ferdigheter i forhold til jobb og/eller dagligliv fordelt på utdanningsnivå. Prosent	6
Figur 6 Andelen som oppgir behov for å styrke egne digitale ferdigheter i jobb og/eller dagligliv fordelt på utdanningsnivå og bruk av ikt på jobb. Prosent	7
Figur 7 Andelen som oppgir behov for å styrke egne digitale ferdigheter i forhold til jobb og/eller dagligliv fordelt på hovedbeskjeftigelse. Prosent	7
Figur 8 Strategier for å utvikle digitale ferdigheter fordelt på nivå. Prosent	9

Tabelliste

Tabell 1 Yrkesaktive: Bruk av datamaskin på jobb fordelt på alder. Prosent	5
--	---

Referanser

Guthu, L. & Gravdahl, B. (2008). *Borger og bruker. En analyse av den norske befolkningens digitale kompetanse*. Oslo: Vox

Guthu, L. og Lønvik, K. (2011). *Fremdeles mange som står igjen. Digital kompetanse i befolkningen*. Oslo: Vox

St.meld. nr. 17 (2006-2007). (2006). *Eit informasjonssamfunn for alle*. Oslo: Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Behov_styrke_kompetanse_manus171111.rtf

Vox. (udatert). «Lesing, skriving, regning og digital kompetanse. Oversikt over analyser og dokumentasjon på området.» Hentet 16. september 2011 fra <http://www.vox.no/no/Analyse-og-dokumentasjon/Analyseomrader/Digital-kompetanse/>

Vox. (udatert). *Statistikkbanken*. Hentet 16. september 2011 fra <http://status.vox.no/webview/>

